

Tónaskaldinum Vagn Holmboe in memoriam

Í dag 20. desember hefur danski komponisturinn Vagn Holmboe fyllt 87 ár, um honum var löngri lív lagad. Hann andaðist í heimi sínu um 8. Ramløse Bakke í Norðurlandinu sunnudaginn 1. september í ár, og týsdaginn 10. sept. varð hann borin út úr Ramløse Kirke-kirkjunni, har Havnarkirkið gott á frammanundan hefur havt hafi til at heiðra hendan sín heiðurslim við konsert í hansara 85. ári.

V. Holmboe varð fæddur og lifdi síni barna- og ungdomsári í Horsens. Pápin hefur málindahandil, har eisini listamálarar javnan komu á gátt. Sjálfur hefur hann ungi Vagn bæði hug og evni at mála og var í íva um, hvörja listargrein hann skuldi velja. Tó stóð hugurinn meira til tónleikinn. Pápin var ekki so fegin um tað, hefur ekki rættuligt ált á einari framtíð hjá soninum sum musíkari, men gav honum tó möguleikan at royna upp-töku á konservatorium eina ferð. Gekk tað ekki, skuldi hann sleppa tankanum um at gerast tónlistarmaður.

Um hesa upptökuroynd segði Holmboe frá, at tey høvdu verið uppi í hoyr-læru, tónleikakun-ning, spæli og hvat nú annars kravdist. Ikki var hann so álvalur um, hvussu ginst hevd, tá hann saman við hinum stóð í forhøllini á konservatoriuminum og bíðaði eftir at fá sín dóm. Eitt fyri og annað eftir varð so kallað inn til kunningar, misjavnt var lagið, tey komu útáftur, og lítið var um hann, tá ið hann at enda stóð mestum einsamallur eftir. Jú, nú gongur hurðin, og lágvaksin maður kemur út á gáttina. Um har var ein Vagn Holmboe? - Nei, royndarúslitini hjá honum vóru ikki tey bestu; men hann hefur í sínari umsókn hjálgað skitsur til eina strúkkivartett, og hesar royndir kundu bent á, at tað búið meira tónleikur í honum, enn hansara kun-nei og fólleiki annars høvdu vist. Hann skuldi fáa möguleikan.

Hesin litli maðurin við tí stuttlipta hárinum var onginn minni enn sjálfur Carl Nielsen, av flestum mettur sum fremsta tónaskald dana fram til henda dag. Tann tilvild, at tað just varð tann stóri listamaðurin við tí víða sjónarringinum, sum soleiðis fekk avgerandi lut í tónleikalagi V. Holmboes, gjørdi, at symfonikarinn,

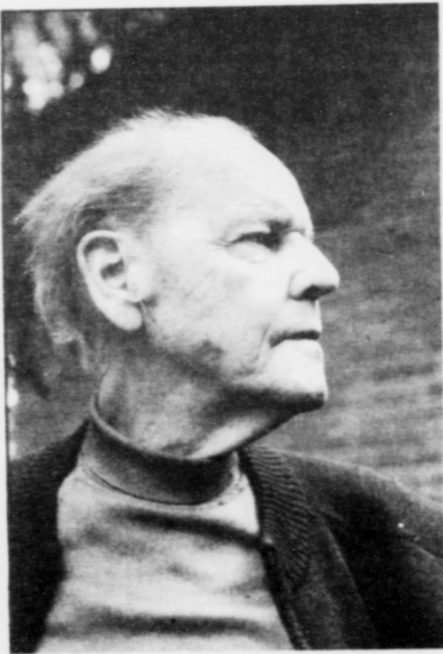
sum kom at ganga Nielsen næstur millum danskar komponistar - ja, summi vilja vera við, at symfonir Holmboes eru enn fullbornari enn tær hjá C. Nielsen - ikki varð rikin aftur av Det kgl. danske Musikkonservatorium.

Eftir loknan lestur í Keyptmannahavn helt Vagn Holmboe fram á Musik-hochschule í Berlin, har hann m.a. hittu unga rumenska gentu, Metu May, sum gjørdist honum kærur hjúnafelagi og hollasti stuðul í eitt meira enn seksti ára lívsskeið.

Holmboe hefur frá ungum árum stóran áhuga fyri teirri mentan, ið livir á manna-munni. Í 1933/34 granskaði hann fólkatónleik á Balkan og tá helst í Rumenia, og seinni lat hann úr hondum visindaliga ritgerð um gøtu-róp hjá sølufólki í strætunum í Keyptmannahavn.

Sum komponistur letur V.H. seg ikki seta á bás í nakrari "ismu", hevur ongantið lagt seg eftir at vera fremstur á bylgjukambinum, tá ið nýggjar aldur tóku seg upp á tónleikahavinum, men hevur hildið seg til tað, sum hann kendi sum sitt eigna - altið tað, sum fyri honum var satt og ektað - uttan tó á nakran hátt at vilja byrgja seg inni. Hansara bestu vinir og kenningar vóru heldur ikki endiliga tónlistafólk, men heldur rit-høvundar, skald, mynd-lista- og onnur mentafólk. Millum komponistar mundi ungarski Béla Bartók vera hansara fremsta fyrmynd, sum ikki var so løgdi, so nógv sum hesin í sínum skapandi virkseimi var knýttur at fólkatónleiki. Skyldskapurin teirra millum kemur eisini fram í strúkkivartettunum, sum meira enn nøkur tónlistargrein gjørdi Vagn Holmboe gítan um allan heim. Av teim eldru tónaskaldunum var tað tí eisini Haydn, skaparin av strúkkivartettini sum ljóðfórisbólkur, ið Holmboe hefur serligan tokka til.

Mangir vóru teir heiðurs-prisir, bæði danskir og út-lendskir, sum Vagn Holmboe gjøgnum árinu fekk fyri sitt skapandi virki, og ó-metaliga fjølbroyttur var tann tónleikastreymur, sum bylgdist honum í barmi. Hann hevur skrivað sangir til danskar, skandinaviskar, føroyskar, íslenskar, grøn-lendskar, enskar, japanskar

og latínskar tekstir - solo-sangir og kórsangir, verð-ligan og kirkjuligan kórtón-leik og eisini eina operu. Men um enn Holmboe við sínum tokka til góðan skald-skap hevur skrivað vokalan tónleik, sum hevur sína ser-støðu innan nýggjari dansk-án kórtónleik, er tað tó ein spurningur, um hann ikki fyrst og fremst var instru-mentalistur. Rætt er tó kanska at siga, at hann heldur ikki her letur seg seta í høvur, men at tónleikur fyri honum eins og hjá gomlu renaissancekomponistunum var frumevni, sum tó ljóðliga kundi frambrera eins væl vokalt og instrumentalt, at tónleikur hansara er tíð-arleysur á tann hátt, at hann á listarliga sannførandi hátt dugdi at sameina tað, sum rørdi seg í samtíðini, við víðismikið arvagóðs frá eldri tíðum.

Tónleikur Holmboes er sterkur uttan tó nakrantíð at hava eitt affektívt øndi endamál í sjálfum sær. Tónamyndin er oftast einföld, men krevur kortini ikki lítið til framfærslu. Fáur mundi sum hann megna at troyta og mersögva eitt tematískt hugskot, á meta-morfosiskan hátt umskap-andi at hava tað gangandi gjøgnum heilan sats og tað við stóðugt vaksandi styrki.

Í síni 15 ár var Vagn Holmboe professari í teorii og komposition á konservatori-um í Keyptmannahavn, og nógv eru tey tónaskald, sum fingi lagt lagið á undir hansara hondum. Teirra millum er fyrst at nevna tann nú so heimsgitni Per Nørgaard og Ib Nørholm, som eitt nú var høvuðslær-ari hjá okkara tónaskaldi Sunnleif Rasmussen.

Vagn Holmboe dugdi ikki bara at skriva tónleik, men eisini sum fáur at skriva um tónleik. Í átta ár var hann tónleikaummælari á blaðnum Politiken og hevur eisini skrivað ritgerðir og bókl-ingar um tónleik og um tað at vera komponistur. Eitt annað tónlistarligt stór-menni úr okkara öld, Igor Strawinskij, sum eisini lat úr hondum hugleiðingar um hesi evni, kemur einastaðni inn á heita við musikalskum hugskotum og inspiration. Slikt kemur av sær sjálvum, tá ið tú setir teg við arbeids-borðið, og er ikki nakað, sum óvæntað kemur innan-ella uttanfrá, vildi hann vera við. Í sera áhugaverðu bókini "Det Uforklarlige" gevur Holmboe annað til kennar, greiðir í einum føri frá, hvussu hann skrivandi eina kvartett, sum hann hefur strukturerað í sínum sinni, stóðugt verður øk-kymlaður av tónleikahug-skotum, sum hann visti passaðu ikki inn í myndina. Men kvartetten fullførd, nú treingir onnur kvartetten á eins og nýggjur burður, ið hefur verið ávegis, sam-stundis sum hin fyrra fekk sitt skap. Vagn var onginn hugsveimandi mystikari, kom ikki við huldusögum, og tað er tí hugvekjandi hjá okkum leikfólki við hansara greiðu frásøgu soleiðis at fáa eitt glopp inn í tað, hann sjálfur nevnr "Det ufor-klarlige".

Í tógerandisliga var Vagn Holmboe praktiskur maður við heilt føstum arbeidslag og arbeidsegi. Fór tíðliga á føtur, og fyrraparturin av degi var halgaður tí at kom-penera. Allur hansara tón-leikur fekk sitt skap við skriviborðið, og klaverið nýtti hann bert til at vita um tað, hann hefur skrivað. Eftir morgunmatarbita og eina hvíld varð farið út at rokja ta stóru víðarlundina, har

tey bæði Meta og hann fra-ungum av høvdu gróðursett hvørt einasta træið í hesum fagra lendi við Arresøen. Nógv var at taka hond í, gras at slá og fáa til høldar ella burturbeint, trø at hampa ella fella og nýggi trø at seta niður. Eftir tað fór hann aftur inn í sitt ser-liga arbeidssrúm - Meta og hann høvdu hvørt sín út-bygning við plantuprýddum atrium ímillum, haðan mong hugnaløtan er at minnst aftur - at hyggja tað igjøgnum, hann um morgunin hefur fest á blað. Tað kom eisini fyri, at nýggi hugskot aftur settu hann við skriviborðið um kvöldið. Annars var vanliga friður og hugni eftir náttúrða, har Meta og Vagn oftast settu seg hvørt við sínari bók.

Vagn las nógv, nýtiðar skaldskap og heimspekilig verk, men hansara serliga áhuga hefur søgan, saman-hangur og orsøkir til hend-ingar í fornari tíð. Ongan kenni eg, sum betri kundi greiða frá fólkasøgum og fólkaeyðkennum. Norð-búgvi í sál og sinni tosaði hann ofta um fólkasamband í Norðurlondum t.d. um, hvi skyldskaparbandið var tætt-ari knýtt millum danir á Sæ-landi og aðrar oyggjabúgar og so svar hinumegin sund-ið enn til teir sinniligu jutar, sum sjóvegis høvdu betri samband við frændurnar fyri norðan enn móti eystri yvir sund og oyggjar, tá ið frumskógurin fjaldi alt land. Ofta tosaði hann um eitt fólk - ikki anglar ella saxar -, sum skuldi hava búið í útnyrðingshorninum av nú-verandi Týsklandi, men av onkrari orsök var flutt burtur helst móti vestri. Væl dæmði honum ta teori, at vit her kundu finna upprunan til sagnir um frisar í Suður-oy.

Men um sambandið hjá Vagn Holmboe sjálfum við Føroyar og føroyskt ment-anarlív kunnu vit lesa í bløðunum í næstu viku.

Ólavur Hátún

Hava sent alla
bílagað

**JÓLA
SILD**

til KLAKSÍKAR
umframt nakrar
EYKA SPANNIR

til teirra, ið vóru
ov sein at bíleggja

Gleðilig jó!

SILDAGOYMSLAN
Tlf. 12355 (tlf. 10-15)

variant

Posar, bustir og slangur
til flest allar dústsugvarar

DULAMENN

Dr. Jakobsgaard 18, 100 Tórshavn, Tlf. 10406